HEIDENSTAMS BREV

VERNER VON HEIDENSTAM: Bren. I urval och med förklaringar av Kate Bang och Fredrik Böök. Bonniers. Pris 11 kr.

DET FÖRSTA av de Brev av Heidenstam som Kate Bang och Fredrik Böök nu har givit ut är till Topelius. Heidenstam är tjuguett år, har börjat skriva vers och ber den äldre mästaren säga vad han tycker om dem. Topelius svarade att han var tilltalad av "den uppbjudna, r e n a och på kristendomens sanningar grundade världsåskådning" som han hade funnit i dikterna; dock inte riktigt i ett av styckena, ett som hette "Kärleken". Hade Heidenstam varit en ung skald i våra dagar, så hade han väl efter Topelius beröm försökt och lyckats få ut dikterna och antingen blivit på något sätt fastlåst vid den rena världsåskådningen eller också av recensenterna skrämd bort ifrån den. I stället fortsatte han att experimentera på egen hand, utvecklas eller åtminstone förändras, och fyra år senare är det till Strindberg som han skickar nya prov på sin förmåga. Kontakt blev knuten. Strindberg blev tydligen charmerad av den elegante unge adelsmannen, som han ansåg vara intelligent, och om Heidenstam har det sagts att han ännu på sin ålders höst inte upphörde att tala om hur t r e v l i g Strindberg var att vara tillsammans med, i viss motsats till nittitalisterna, vilkas trevlighet något förminskades av den vördnad de hyste för sin hövding och föregångsman. Brevväxlingen mellan Strindberg och Heidenstam är mycket frispråkig så frispråkig att den skulle bli en bokhandelsrecks om den gåves ut obeskuren. Utgivarna av det skriva vers, Heidenstam berättar det. Det brukade börja med en stämning för honom, skriver han, vare sig det var fråga om vers eller prosa. Ett samtal, ljudet av orgeln från en kyrka eller något annat kunde verka utlösande. Dikterna kom till i en sorts yra. "Det suar för öronen som musik eller klockringning, och man blåser med läpparna liksom för att sjunga med." Prosaverken skrevs så gott som utan uppehåll. "Vanligtvis började jag vid elvatiden på förmiddagen och fortsätter sedan hela dagen, med undantag av en halvtimme för middagsmåltiden, till klockan åtta på kvällen. Då brukar men ställa ut en lykta, och i den går jag en stund i ring tills det blir kallt." I ett annat brev berättar han att då han skrev "Pilgrimens julsång" blev han så exalterad att han fick något som han fattade som hjärnblödning och fick ligga sjuk ett år. Det är fantasins martyrskap.

Det är givet att Heidenstam inte lade ner samma kraft på författandet av brev. Det är inte lätt för författare i Sverige att få sina brevsamlingar publicerade efter döden, ty alltid är det någon sett kommer fram med det omöjliga jämförelseobjektet Tegnér. Nu kan man också börja jämföra med Strindbergsbreven. Heidenstams brev har naturligtvis inte den sagolika friskhet och omedelbarhet som är Strindbergs; heller inte de stänk av frisande stekpanna som är hans. Heidenstam har heller inte Tegnérs överlägsna epistolära konst, vare sig det gäller höghetstonerna eller kvickheten. De vädliga vingslagen utvecklade Heidenstam i lyriken, på vers eller prosa; inte på andra sätt. Men att utan intresse läsa breven från denna stora lyriker vore omöjligt, och även frånsett intresset för lyrikern, författaren, är dessa brev av mycket stort värde, mycket stort intresse.

O. H—g

Burmansk film

H. E. BATES, engelsk prosaist, träffade man under mellankrigstiden på titt och tätt. Han var ovanligt produktiv, i synnerhet som novellist och också mest framstående i det kortare formatet.

I kriget deltog Bates som flygare i RAF. Efter kriget började han verka inom romanindustrin. Hans första fredsroman, som var en krigsbok, rönte ödet att bli filmad. Nu förelägger i överskattning hans senaste filmmanuskript, *Purpurslåttten* (Bonniers, 10:50). Ja, det står visserligen roman på omslaget, men man kan inte ta miste på att filmen hela tiden tränger sig in i författarens tankevärld.

Det handlar om en ung flygare i Burma. Hans unga hustru tycktes från honom även tysk bomb just som paret firade bröllop med dans på en nattklubb i London. Sedan dess har flygaren bara sökt döden. Han har kastat sitt jaktplan i desperata attacker mot tyska plan, men allt han åtagit sig har varit tapperhetsmedaljer. Nu finner han i Burma kontakt med livet igen tack vare en burmansk flicka — den sedvanliga filmiska typen: gracil, rådjursögd och universitetsbildad. Hon talar engelska flytande med pikant brytning. (Kanske något för Mai Zetterling?)

Viljan till liv framträder när piloten nödlandar i ödemarken och tvingas ta hand om sin svårt skadade navigatör — han bär honom på ryggen genom större delen av boken. Den effektive, pedantiske officer som var med som passagerare i planet bryter däremot samman och tar sitt liv med ett revolverskott.

Sådant är skelettet i boken. Bates' stil, som faktiskt åtminstone till en del finns kvar, förmår naturligtvis ge stommen en polerad habit, och stundtals hoppas man på en lycklig utgång av det konstnärliga äventyret. Men schablonerna står sig, de får aldrig liv, och när man slutat boken har man samma känsla som när man kommer ut från en bio: jorden har rullat ett stycke väg och man har inte varit med.

B. J—g

DISRAELI och socialreformismen

ETT INLÄGG av fil. dr Knut Hagberg i Svenska Dagbladet den 30 april tvingar mig att återkomma till frågan om de politiska partiernas ställning till den äldre socialpolitiska lagstiftningen i England. Först bör betonas att dr Hagberg ger en i viktiga hänseenden oriktig bild av den debatt som förts i denna tidning. Han nämner inte ens att professor Eli Heckscher och jag är ense i huvudpunkten: att socialpolitiken i England vid denna tid icke var någon partifråga och att varken det konservativa eller det liberala partiet kan tillräkna sig några speciella förtjänster. Denna enighet innebär för övrigt blott att vi godtar den vetenskapliga engelska debattens obestridda resultat. Av icke angivna skäl tycks så icke vara fallet med dr Hagberg. Jag beröter i det följande hans erinringar punkt efter punkt.

1. "Det synes något orättvist", skriver dr Hagberg, "att anklaga Disraeli för att icke lyckas genomföra en konservativ lagstiftning i ett underhus, där han och hans anhängare befunno sig i minoritet. Han gjorde vad han kunde." Det är flera fel i dessa korta satser. Något konservativt program i dessa frågor, som kunnat bilda utgångspunkten för "en konservativ lagstiftning", fanns inte, lika litet som något liberalt program. De socialreformer som genomfördes hade förespråkare och motståndare inom båda de stora partierna — efter allt att döma relativt jämnt fördelade. Under en följd av år, då arbetsstidsfrågan var som mest brännande, ägde de konservativa majoritet (1840-talet). Disraeli gjorde i n t e vad han kunde. Det märkliga är tvärtom, som ofta påpekats, att han under 1840-talet aldrig uppträdde i de många socialpolitiska debatterna; vid intet enda tillfälle stödde han genom ett inlägg sin partikamrat Ashley, som från till 1847 var den aktivaste på reformlinjen. Det bör i detta sammanhang betonas att många konservativa av Benthinck—Disraeli-gruppen röstade mot arbetstidslagstiftning ända jag då ha respekt för Winston Churchill? Är det finns mycket att svara på detta. Jag har inte talat med förakt om Primrose League, blott påpekat att den idealiserat bilden av Disraeli som socialreformist. Att Churchill fick sina idéer från Primrose League är ett löst uttalande, vilket bäst framgår av att Churchill övergick till liberalerna bland annat för att få utrymme för sin socialreformism. Och varför i all världen skulle jag inte kunna beundra Churchill oberoende av vilka organisationer han tillhört och till och med av att han många gånger förfaktat enligt min mening ohållbara ståndpunkter. Är dr Hagbergs beundran respektive förakt bestämt av om vederbörande person tillhör ett visst parti eller en viss organisation? Säkert har han skrivit detta i ren tankelöshet.

5. I mina inlägg har jag sökt hålla mig till en begränsad sakl: socialpolitiken i mera egentlig mening. Då mina motståndare ofta överskridit denna ram, vill jag tilläggа följande. Om man icke stannar vid socialpolitiken, utan i stället tar hänsyn till alla reformer under det diskuterade skedet som var av värde för eller i varje fall eftersträvades av de engelska arbetarna, är det uppenbart att liberalerna uträttade ojämförligt mer än de konservativa. Särskilt bör då understrykas att frihandelsreformen, rösträttsreformerna och skolreformen främst var de liberalas verk. Att under senare tid liberalerna på alla dessa områden varit mera reformvänliga än högern står ju utom all debatt. Det är därför det verkar på en gång komiskt och rörande när svensk högер söker vinna lagrar genom att peka på Disraelis romaner för hundra år sedan.

Herbert Tingsten

AMATÖRMÅLERIET

MED ANLEDNING AV artikeln om Solnaskolornas konstinköp i Dagens Nyheter den 31 mars, där konstnären Lasse Norrman påtalade det olämpliga och för skolbarnens konstnärliga uppfostran ödesdigra i att anslag använts för att inköpa dålig amatörkonst, har tidningen mottagit ett antal insändare från amatörmålare och andra personer som varit upprörda å deras vägnar. Artikeln formade sig till ett angrepp på amatörmålariet i allmänhet och dess amatörsimmande inverkan, och detta har uppfordrat många att komma amatörmåleriet till hjälp. Det kan vara skäl att ta upp några av de vanligaste argumenten till beträktande.

Om man bortser från de insändare som bara är onyanserade och oförstående angrepp på all modern "professionell" konst, går de flesta ut på att framhålla det ormliga i att en bestämd gräns dras mellan amatörmåleri och professionellt måleri. Gränsen bör gå mellan bra och dålig konst. Det finns amatörer som målar bra och yrkeskonstnärer som målar dåligt. Detta är naturligtvis alldeles riktigt. Och det är aldrig fråga om annat än att den goda konsten skall främjas och den dåliga motarbetas.

Nu kan det emellertid ifrågasättas om inte amatörmåleriet med den utbredning det nu har fått och i de former det utövas mera bidrar till det motsatta förhållandet. Först och främst av den anledningen att den konst som produceras av amatörer till allra största delen verkligen är sämre än de yrkesmässiga utövarnas, något som rent statistiskt lätt kan konstateras. Detta av flera orsaker, som bör kunna godtas av alla. Amatören saknar i allmänhet utbildning i måleri och har inte samma underlag i form av långvarig övning i målerietts elementa. Amatören, som på i ordets ursprungliga mening är en älskare av konst, kan inte ägna sin mesta tid åt denna kärlek och får aldrig möjlighet att riktigt tränga in i de många problem som möter konstnären. Han är ofta helt ovetande om att dessa problem existerar, därav hans självsäkerhet och därav hans dilettantism. Han har kanske aldrig upptäckt, vilket den verklige konstnären snart gör, att konsten fordrar insats av hela personligheten. Och slutligen: de utpräglade begåvningarna bland amatörmålarna är ytterst få — i förhållande till det stora antalet. Ingenting tyder på att antalet konstnärliga begåvningar bland professionellt måleri är större än bland amatörmåleri. Det finns amatörer som målar bra och yrkeskonstnärer som målar dåligt. Detta är naturligtvis alldeles riktigt. Och det är aldrig fråga om annat än att den goda konsten skall främjas och den dåliga motarbetas.

Nu kan det emellertid ifrågasättas om inte amatörmåleriet med den utbredning det nu har fått och i de former det utövas

Torsten Bergmark

Timplanen försenas ytterligare

SYL till pressen, ny aktion

Justeringen av förslaget till reducerad timplan, som sedan någon tid prånkhållet taget väntats varje dag, har ytterligare något försenats genom det sammanträde som hölls på måndagen i skolöverstyrelsen på begäran av SYL. Sveriges yngre lärarverksläraares förening. Protokollet från dagens möte väntas kunna justeras om en vecka och skall som bilaga fogas till överstyrelsens skrivelse till regeringen. Huruvida detta innebär någon verklig försening av frågans behandling är emellertid ännu svårt att avgöra.

Ärendets avgörande är brådskande eftersom rektorerna inte kan börja göra upp höstens schema förrän de fått något att gå efter.

Läser man mellan "raderna" i de munttiga uttalanden som gjordes till Dagens Nyheter av några av dagens mötesdeltagare, framgår att missbelåtenheten inom SYL inte får underskattas, eftersom denna organisation — som omfattar över 2,000 medlemmar — om en vecka sjålv ämnar vända sig till pressen. Man väntar sig tydligen inte till dess, den tidpunkt då det gemensamma protokollet skall justeras, något större hänsynstagande till de *framförda* önskemålen.

Vid mötet krävdes från SYL:s sida främst besked på två punkter: I vad mån kan förslaget leda till minskade arbetstidtillfällen för de yngre lärarna, och kan en minskad timplan medföra ökat arbete för lärarna? I sitt tidigare remissvar till överstyrelsen hade SYL nämligen framhållit att om timplanen i skrivningsämnena skulle minskas, borde också antalet skriftliga prov minskas så att dessa ämnesläroa inte utan kompensation skulle få sin arbetsbörda ökad genom ett större antal skrivningar.

Tidningspapper för upplageökning.

Regeringen har medgivit att utöver tidigare avtalade kvantiteter ytterligare 2,500 ton tidningspapper under 1949 ställs till TU:s förfogande för de tidningar som under 1949 kan uppvisa upplageköjning i förhållande till föregående år.

Quaskförbudet, som nyligen genomförts vid Uddevalla folkskolor kommer att utvidgas att omfatta även eleverna vid flickskolan, praktiska mellanskolan och läroverket i staden. Respektive rektorer anser att snuskändedet tillagit i den grad på senare år att det är helt motiverat med förbud i vad gäller den tid eleverna är i skolan.

(DN, Uddevalla.)

Quaskförbudet, som nyligen genomförts vid Uddevalla folkskolor kommer att utvidgas att omfatta även eleverna vid flickskolan, praktiska mellanskolan och läroverket i staden. Respektive rektorer anser att snuskändedet tillagit i den grad på senare år att det är helt motiverat med förbud i vad gäller den tid eleverna är i skolan.

(DN, Uddevalla.)

vännens inflytande — borde få vara utslagsgivande åtminstone vid inköp till skolor och liknande inrättningar.

Den största faran med amatörmålariets utbredning ligger inte i att det förstör marknaden för dem som måste leva på sin konst. Detta är bara en följd av vad som är den verkliga faran, nämligen att den främjar den lättvindiga inställningen att konst är något som man kan sysala med på överflödetid, som hobby, och att man samtidigt kräver att alstren skall tas på allvar som väsentliga konstnärliga uttryck. I denna inställning ligger en ringaktning för konstnärens yrke.

Torsten Bergmark

Nytt

Ants Oras

Slagskugga över Balticum

Här får man läsa om NKVD:s och GESTAPOS fruktansvärda och meningslösa förbrytelser, där vårdtäktare och massmord är vardagshändelser.

8:50 inb. 12:50.

Axel L. Romdahl

Venezia

"Fylld av ögonblickets liv och lust. En bok för resenärer, skriven av en lärd och skicklig resenär."

Dag. Nyh.

Ny, omarbetad upplaga, utökad i både text och bild. T—, inb. 10:—.

NATUR och KULTUR

W. SOMERSET MAUGHAM

på höjden av sitt kunnande . . .

på lysande berättarhumör

i sin senaste roman

CATALINA

Berättelsen om en vacker flicka i inkvisitionens Spanien som inte ville vara något helgon och om de underbara och undergörande händelser som skedde omkring henne.

8:50, inb. 12:—

BONNIERS

Är Ni den mannen?

Gammalt, ansett och solitt grossistföretag specialiserat inom maskin-, verktygs- och industriförnödenhetsbranschen lämnar utvidga sin verksamhet med en avdelning för div. kemiska produkter, speciellt för textilindustrien.

Vi söka en ingenjör (helst högskoleblidad kemist) med ingående praktisk erfarenhet på detta område och väl förtrogen med in- & utländska leverantörer samt kunder i inlandet, som är i stånd att självständigt organisera och utveckla den nya avdelningen, besöka och träffa avtal med utl. leverantörer, regelbundet själv — liksom i början — besöka och bearbeta kundkretsen i Sverige.

Ett angenämt sätt, god förhandlingsvana, ordningssinne och absolut tillförlitlighet eftersträvigt villkor. Praktisk försäljningsvana, språkkunskaper, samt ingående kännedom om textilindustriens förnödenheter förutsättes.

God fast lön och hög tantième. Framtidsplats för rätt person.

Svar med levnadslopp, betygsavskrifter, löneanspråk, event. referenser och tillträdesdag till: *"Självständigt intressant arbete för affärsingenjör"* till Dagens Nyheters Huvudkontor. Anmälningar utan alla erforderliga uppgifter beaktas ej. Fullständig diskretion utlovas.

Till tvättinrättning

vid västkusten, tvättkapacitet 1,500 kg/dag, nyrstarad, bästa framtidsutsikter, sökes genast, till följd av ägarens höga ålder och på sistone starkt försvagad vitalitet, solid och rask köpare till betydligt nedsatt pris. Förutsättningar föreligger men ej absolut villkor. Event. vederfällig aktiv delägare. Modern lägenhet disponibel. Svar till "S. — Glänsande framtidsaffär för rätt man — PK 304", Dagens Nyheters Huvudkontor, fvb.

Driftig, kunnig Direktör

van att sköta ett företag självständigt, önskar platsbyte i Stockholm. event. som försäljningsdirektör. Tidpunkt enl. överensk. Annonsören har stor arbetskapacitet och vidsträckta affärsförbindelser. Omsea. distr. Svar till "Allround G.", Gummélius, Sthlm 1.

En av våra största kunder, som är ledande inom detaljförsäljning i landet söker

assistent

till

försäljningschefen

Den man, som skall kunna sköta denna befattning, måste vara hundraprocentigt faligad. Han bör skaffa sig kunskaper om och förtrogenhet med handelsutbildning. — Om fordringarna alltså äro stora, äro även förmånerna därefter: god lön och framtidsplats.

Skriftliga svar med alla upplysningar till Direktör Åke Krantz — Annons-Krantz, Göteborg.

Margarinmästare

För tillträde snarast möjligt söka vi en man i 30—40-årsåldern, som är fullt förtrogen med framställning av såväl huxhålls- som bagerimargarin. Vederbörande skall ha någon kännedom om kemi och bakteriologi och vara van arbetsledare. Goda förmåner för rätt man. Ansökan med alla upplysningar, som behandlas konfidentiellt, sändes till Disponenten.

K. F:s Margarinfabrik, Norrköping.

I STÄDER

ELLER STORRE SAMHALLEN, där vi förut ej äro representerade, söka vi affärsintresserade, vederhäftiga personer med representativt uppträdande samt god och välordnad ekonomi i och för uppräddande av avd.-kontor för vårt företag. Telefon samt rum lämpligt till kontor bör disponeras.

Arbetet består av förmedling av fastigheter, egendomar, villor, affärsrörelser etc. och är självständigt under överinseende av huvudkontoret och i samarbete med firmans avd.-kontor. Måklarkurs för genomgås på firmans bekostnad. Ansökn., helst skriftliga, till

MÄKLARFIRMAN MERCUR

Huvudkontoret, LINKÖPING

Tel. 256 36, 263 07.

Firman har f. n. avd.-kontor i: Eskilstuna, Enköping, Oxelösund, Heby, Gävle, Uppsala, Huskvarna, Gislaved, Borås, Alingsås, Nässraby, Kristianstad, Lund, Skärkalid, Hälsingborg.

BILRINGSRESANDE

Ledande importör av bilringar söker för tillträde omkring den 1 juni en driftig resande, helst med egen bil, för att besöka vår kundkrets av återförsäljare inom landet. Svar med referenser, löneanspråk och alla nödiga uppgifter, behandlas med full diskretion och torde sändas under signatur "S — Resultat — PK 35", Dagens Nyheters Huvudkontor, fvb.

BIJOUTERIER

Nyheter för sommaren i clips och halsband, såväl i plastic som av annat material önskas av större grossistfirma. Ev. kan upplägganded av egna mod. eller ekonomiskt samarbete diskuteras. Svar till "Nyheter 1172", Annons-Krantz, Göteborg.

M. G. SPORT

med beige läderklädsel, 2 st. dimljus, körd 1.500 mil, i skick som ny. Visas efter överenskommelse per telefon 22 08 40, kl. 12—13 och 20—17 (Gabrielsson efterfrågas).

Rörledningsentreprenad

för

Anna Johansson-Visbergs stiftelse.

A utförande av värme- och sanitäranläggningar till nybyggnader å tomt nr 13 i kv. Fasanen, Kungsholmen, omottagas förseglade anbud, försedda med påskrift om innehållet, intill den 2 juni 1949 kl. 14 å Stockholms stads fastighetskontors huvudgrupp, Torsgatan 21, vån. 19, varest helgfria dagar kl. 12—14.30 tillgängar 11—12 upplysningar lämnas och erforderliga handlingar tillhandahållas mot deposition av 50:— kronor, vilket belopp återlämnas vid handlingarnas återställande i oskadat skick.

Fri provningsrätt förbehålles.

Anbudsgivaren är bunden vid lämnat anbud till och med en månad efter anbudstidens utgång.

Stockholms stads fastighetskontor.

Rivskyggnadsavdelningen.

LÄKARE

Doktor Röjdmark

bortrest till den 20 maj.

Vikarie: Dr ELOF HOLM. Mottagn. ½10—½11. Upplandsgatan 50. *Medl. av Stockholms Läkarförening.*

När Ni hämtar svar

gälles då inte att annonskvitlot måste medtas.

Entreprenad å eldningsapparater o. koltransportanordning m. m.

Anbud infordras å eldningsapparater, kol- och askitransportanordning, kolkorgar, kolvåg och instningsmaterior för **VIPEHOLMS SJUKHUS** i Lund och skola vara inlämnade senast tisdagen den 24 maj 1949 kl. 14.

Entreprenadhandlingar erhållas hos Kungl. byggnadsstyrelsen, Hantverksgatan 29, Stockholm, mot postförskott eller deponerande av 50:- kronor, vilket belopp återlämnas, sedan bekomna handlingar jämte depositionskvitto återlämnats. Avskrift av i "Tidning för leverantörer till staten m. m." den 3 maj 1949 införd kungörelse åtföljer entreprenadhandlingarna.

KUNGL. BYGGNADSSTYRELSEN.

Kungörelse.

För utförande av vissa arbeten på heon över Albyvägen vid Flitja är denamma avsägd för all fordonstrafik den 3 maj 1949 kl. 0/00—5/00 och den 4 maj samma tid.

Under tiden för avstängningen hänvisas resande från Södertälje mot Stockholm över vägen Salem—Tumba—Huddinge—Stockholm samt resande från Stockholm mot Södertälje över vägen Flitja—Huddinge—Tumba—Salem.

Stockholm den 20 april 1949.

VAGFÖRVALTNINGEN I STOCKHOLMS LÄN.

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.